

POSTANOWIENIE

Dnia 5 kwietnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Ryński (przewodniczący)

SSN Eugeniusz Wildowicz (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Cesarz

w sprawie **R.K.**

o stwierdzenie nieważności orzeczenia na podstawie ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 5 kwietnia 2017 r.,

wniosku Prokuratora Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w [...],

o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 22 lutego 1995 r., sygn. akt II AKz .../95, utrzymującym w mocy postanowienie Sądu Wojewódzkiego w [...] z dnia 22 grudnia 1994 r., sygn. akt III Ko un .../94

1/ wznowić postępowanie o uznanie za nieważny wyroku Sądu Wojewódzkiego w [...] z dnia 18 stycznia 1957 r., sygn. akt IV K .../56 skazującego R.K. za popełnienie czynów z art. 163 k.k., 215 § 1 k.k. i art. 263 § 1 k.k. (wszystkie z 1932 r.) i utrzymanego w mocy wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 1957 r., sygn. akt IV K .../57,

2/ uchylić postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 22 lutego 1995 r., sygn. akt II AKz .../95 i utrzymane nim w mocy postanowienie Sądu Wojewódzkiego w [...] z dnia 22 grudnia

1994 r., sygn. akt III Ko un .../94 i przekazać sprawę Sądowi Okręgowemu w [...] do ponownego rozpoznania,

3/ kosztami sądowymi postępowania wznowieniowego obciążyć Skarb Państwa

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...], postanowieniem z dnia 22 lutego 1995 r., sygn. akt II AKz .../95, utrzymał w mocy postanowienie Sądu Wojewódzkiego w [...] z dnia 22 grudnia 1994 r., sygn. akt III Ko un .../94, odmawiające stwierdzenia nieważności wyroku Sądu Wojewódzkiego w [...] z dnia 18 stycznia 1957 r., sygn. akt IV K .../56, utrzymanego w mocy wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 1957 roku, sygn. akt IV K .../57, skazującego R.K. na karę łączną 5 lat pozbawienia wolności, za popełnienie czynów z art. 163 k.k., 215 § 1 k.k. i art. 263 § 1 k.k. (wszystkie z 1932 r.).

W dniu 29 listopada 2016 r. do Sądu Najwyższego wpłynął wniosek prokuratora Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w [...], o wznowienie postępowania sądowego na podstawie art. 540 § 1 pkt 2a k.p.k. i art. 542 § 1 k.p.k. w zw. z art. 45b ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2016 r., poz. 152 t. j. ze zm.), gdyż zdaniem wnioskodawcy, po wydaniu orzeczenia ujawnione zostały nowe dowody wskazujące na to, iż przypisane R. K. czyny popełnione zostały w związku z jego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

Do nowych dowodów prokurator zaliczył:

1. dokumentację dotyczącą działań pododdziałów Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego, sygn. archiwalna IPN BU .../31,
2. fragment opracowania historycznego WUSW w [...] dotyczącego wydarzeń z 1956r., opracowanych na podstawie materiałów KWMO w [...], sygn. archiwalna IPN .../302,
3. meldunek Zastępcy Dowódcy [...] Okręgu Wojskowego do Spraw Politycznych płk. A. do szefa Głównego Zarządu Politycznego WP Wiceministra Obrony Narodowej gen. bryg. J. Z., sygn. archiwalna AWT .../58/89,

4. meldunki, raporty dzienne dotyczące sytuacji na obiektach województwa bydgoskiego za rok 1956, sygn. archiwalna IPN .../104,
5. meldunki dzienne Kierownictwa WUBP [...]do Gabinetu Ministra za rok 1956, sygn. archiwalna IPN .../82 t. 2,
6. materiał z akt Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w [...] z lat 1948 -1989, sygn. archiwalna 1170, 1640,
7. materiały z Archiwum Akt Nowych Zespół Archiwalny nr ... Polska Zjednoczona Partia Robotnicza Komitet Centralny w Warszawie sygn. .../48,
8. notatki, informacje, meldunki pokazujące napięcie społeczne przed i po wydarzeniach w dniu 18 listopada 1956r. w [...], sygn. archiwalna IPN .../230/K,
9. opinię historyczną dr M. S. dotyczącą wydarzeń związanych ze spalaniem zagłuszarki fal radiowych na W.

W świetle tych dowodów, zdaniem wnioskodawcy, wydarzeń z dnia 18 listopada 1956 r. w [...], nie można potraktować inaczej, jak tylko jako przejaw działalności na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, gdyż działania osób w nich uczestniczących, skierowane były przeciwko celom jednoznacznie kojarzonym z podstawami ówczesnego ustroju polityczno-ekonomicznego.

W konkluzji autor wniosku wniósł o uchylenie zaskarżonych orzeczeń i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w [...] do ponownego rozpoznania.

Prokurator Prokuratury Krajowej w pisemnym wniosku z dnia 17 lutego 2017 r. wniósł o wznowienie postępowania sądowego zakończonego wskazanym powyżej postanowieniem Sądu Apelacyjnego w [...].

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Wniosek jest zasadny.

Z uzasadnienia zarówno orzeczenia Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 22 lutego 1995 r., jaki i poprzedzającego go postanowienia Sądu Wojewódzkiego w [...] z dnia 22 grudnia 1994 r. wynika, że powodem oddalenia wniosku o unieważnienie orzeczenia skazującego było uznanie, iż w zachowaniu R.K. nie można doszukać się świadomego i celowego działania na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. W ocenie Sądu pierwszej instancji udział w proteście R.K. był

przypadkowy i jego włączenie się w tłum manifestujący swoje niezadowolenie z postawy milicji nie miało charakteru działań na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Także Sąd Apelacyjny w [...] w swoim postanowieniu uznał, że co prawda R. K. brał aktywny udział w wydarzeniach z dnia 18 listopada 1956 r., nie należał on jednak do organizacji przeciwstawiającej się ówczesnej władzy i nie przejawiał żadnej działalności politycznej, a jego udział w tych wydarzeniach był czysto spontaniczny.

Powyższe stanowisko w ocenie Sądu Najwyższego wymaga zweryfikowania poprzez pryzmat nowych dowodów przedstawionych w sprawie przez prokuratora Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w [...].

Bezsprzecznie brak nadal dowodów na to, że R. K. przed dniem 18 listopada 1956 r. należał do jakiegokolwiek organizacji o charakterze niepodległościowym, jak i na to, że przed tą datą prowadził jakąkolwiek działalność, którą można ocenić jako skierowaną na odzyskanie przez Państwo Polskie pełnej niepodległości. Trudno też kwestionować i to ustalenie, że wziął udział w przedmiotowej demonstracji w sposób spontaniczny.

Niezależnie jednak od powyższych okoliczności, nowe dowody przedstawione przez wnioskodawcę, pozwalają w innym świetle ocenić charakter samych wydarzeń z dnia 18 listopada 1956r.

Przede wszystkim materiały znajdujące się w załącznikach nr 1, 2 i 3, pozwalają bez wątpienia ocenić przedmiotową demonstrację, jako mającą charakter „antypaństwowy”. Powyższą ocenę, z dzisiejszej perspektywy historycznej, jednoznacznie trzeba traktować, jako noszącą cechy działalności na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, w rozumieniu ustawy łutowej. Co więcej, zajścia te miały na tyle poważny charakter, a więc groźny dla ówczesnej władzy, że wyprowadzono przeciwko nim pododdziały Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego, które użyły broni palnej, w tym maszynowej. Można przyjąć zatem, że osoby uczestniczące w tych wystąpieniach, nie tylko dobitnie i jawnie zademonstrowały swoje przekonania polityczne i cel, dla którego „wyszły na ulicę”, ale naraziły się na najdalej idące konsekwencje tej manifestacji poglądów, w postaci zagrożenia zdrowia i życia.

Brak też niewątpliwie dostatecznych racji ustawowych do przyjęcia, że tylko działania prowadzone w ramach zorganizowanej struktury zasługują na potraktowanie, jako wyczerpujące dyspozycje art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z 2015 r., poz. 1583 j.t.).

Trzeba mieć na uwadze również i to, że R. K., nawet jeżeli na miejscu zdarzeń znalazł się przypadkowo, to dalsze jego zachowanie nie może już zostać ocenione w ten sposób. Uczestniczenie w manifestacji i kontynuowanie marszu pomimo narastającego zagrożenia ze strony „sił porządkowych” wymagało bowiem jednoznacznej decyzji i musiało wiązać się z chęcią wyrażenia w ten sposób poglądów, a przynajmniej fizycznego opowiedzenia się po stronie osób reprezentujących poglądy opowiadające się za rozszerzeniem sfery wolności obywatelskich w Państwie Polskim.

Z tych powodów konieczne stało się uchylenie postanowienia Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 22 lutego 1995 r. (sygn. akt II AKz .../95) i utrzymanego nim w mocy postanowienia Sądu Wojewódzkiego w [...] z dnia 22 grudnia 1994 r. (sygn. akt III Ko un .../94) i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w [...] do ponownego rozpoznania.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd ten powinien przede wszystkim rozpoznać wniosek o stwierdzenie nieważności z uwzględnieniem wszystkich dostępnych dowodów, w tym nowo ujawnionych we wniosku wznowieniowym.

Kierując się powyższym, Sąd Najwyższy orzekł jak na wstępie.